

Химинец В.В.

УДК504.33+ 338.24

УСТОЙЧИВОЕ РАЗВИТИЕ ТУРИСТКО-РЕКРЕАЦИОННОГО КОМПЛЕКСА В КАРПАТСКОМ РЕГИОНЕ

Аннотация. Осуществлен анализ туристско-рекреационного потенциала Карпатского региона. Рассмотрены основные механизмы реализации концепции устойчивого развития туристско-рекреационной отрасли Карпатского региона. Обоснована актуальность и важность активного и эффективного межобластного эколого-экономического сотрудничества на территории Карпатского региона. Показано, что развитие туристического бизнеса в этом регионе должно стимулировать прогрессивные изменения в его экономической жизни, увеличивать капитализацию туристско-рекреационной отрасли и всех ее составляющих.

Ключевые слова: устойчивое развитие, Карпатский регион, туризм, рекреация, эколого-экономические проблемы, механизмы внедрения и стимулирования устойчивым развитием.

Анотация. Здійснено аналіз туристично-рекреаційного потенціалу Карпатського регіону. Розглянуто основні механізми реалізації концепції сталого розвитку туристично-рекреаційної галузі Карпатського регіону. Обґрунтовано актуальність і важливість активного й ефективного міжобласного еколого-економічного співробітництва на території Карпатського регіону. Показано, що розвиток туристичного бізнесу в цьому регіоні має стимулювати прогресивні зміни в його економічному житті, збільшувати капіталізацію туристично-рекреаційної галузі та всіх її складових.

Ключові слова: сталий розвиток, Карпатський регіон, туризм, рекреація, еколого-економічні проблеми, механізми запровадження та стимулювання сталим розвитком.

Summary. The analysis of the tourism potential of the Carpathian region. The basic mechanisms for implementing the concept of sustainable development of tourism and recreation industry in the Carpathian region. The urgency and importance of an active and effective inter-regional ecological and economic cooperation in the Carpathian region. It is shown that the development of tourism in the region should encourage progressive changes in its economic life, increase the capitalization of the tourism and recreation industry and all its components.

Keywords: sustainable development, Carpathian region, tourism, recreation, environmental and economic problems, mechanisms of implementation and promotion of sustainable development.

Мета дослідження. Обґрунтувати концептуальні засади сталого розвитку туристично-рекреаційної галузі Карпатського регіону.

Вступ. Україна володіє значним природним потенціалом для розвитку внутрішнього та міжнародного туризму, а отже має всі передумови, щоб увійти до найбільш розвинених у туристично-рекреаційному відношенні країн світу. Для економіки України значення туристично-рекреаційного комплексу полягає в тому, що, по-перше, це сфера швидкого обігу капіталу, при відносно невеликих капіталовкладеннях; по-друге, це ефективний засіб оздоровлення населення та модернізації інфраструктури і, по-третє, можливість створення нових робочих місць як у державній, так і в регіональній економіці.

Особливої актуальності туристично-рекреаційна галузь набуває в Карпатському регіоні, що пов'язано із сприятливим помірним кліматом, мальовничими гірськими краєвидами та чистотою довкілля, наявністю численних пам'яток природи та культури. Сьогодні до Карпатського регіону прийнято відносити територію Львівської, Івано-Франківської, Закарпатської та Чернівецької областей, на яких розташовані Українські Карпати. Карпатський регіон займає площу 56,6 тис. км. кв., що становить 9,3 % території України, тут проживає близько 6,4 млн. чоловік, що становить 12,3 % населення України.

Геоелементні вигоди територій Карпатського регіону полягають у розташуванні їх на перехресті транс'європейських і євразійських торгівельно-економічних, транспортно-інфраструктурних, виробничо-коопераційних, сировинно-енергетичних та інших потоків. Питання про розвиток туристичної діяльності та інструментів механізму сталого розвитку інституціональних елементів економічних систем різного ієрархічного рівня стали предметом наукових досліджень – Н. Внукової, В. Квартальнова, Л.Лігоненко, А. Мазаракі, Т.І Ткаченко, В. Федорченко, І. Черніна та інші. Проблемам розвитку туристично-рекреаційної галузі в Карпатському регіоні присвячені праці І. Школи, В. Кифяка, В. Кравціва, П. Жука, М. Долішнього, М. Вачевського, Н. Недашковської. Разом з тим, достатньо не вивчено навантаження туристично-рекреаційного комплексу на екологічний стан, відсутні концептуальні погляди на сталий розвиток цієї галузі в Українських Карпатах [1].

Вклад основного матеріалу. В цілому, Карпатський регіон посідає друге місце в Україні за обсягом доходів від рекреаційної сфери (22% від загального обсягу доходів по Україні) і поступається лише Криму (42%), випереджаючи Причорноморський регіон (17%) та Приазов'я (13%).

Туристично-рекреаційна галузь Карпатського регіону базується на таких перевагах [4,5,6]:

- вигідне географічне положення (Карпатський регіон знаходиться в центрі Європи);
- чинник територіального поділу праці (фактично в Україні є 2 регіони, умови яких дозволяють забезпечувати задоволення суспільних потреб в рекреаційних послугах: Причорноморсько-азовський та Карпатський);
- порівняно висока екологічна безпека регіону (порівняно з іншими регіонами природа Карпат зазнала менших втрат і в багатьох місцях зберегла свій первісний стан, а це дуже важливо для розвитку відпочинку і туризму);
- наявність необхідної природно-ресурсної бази (в регіоні налічується понад 800 джерел і свердловин лікувальних мінеральних вод всіх відомих типів багато з них – унікальні);

- могутній потенціал для розвитку різних видів туризму (мальовничі ландшафти, рельєф Карпат);
- соціально-економічні особливості – край має порівняно низький рівень індустріалізації території, що може сприяти розширенню потенційних можливостей розвитку туристичної індустрії;
- економічна конкурентоспроможність рекреаційної сфери.

З урахуванням наявних в Карпатському регіоні природного, економічного, наукового і технічного потенціалу, а також його історичних і географічних особливостей, стратегічна мета перспективного розвитку території полягає в тому, щоб на основі оптимального використання природи, матеріально-технічних, трудових і інтелектуальних ресурсів створити ефективну туристично-рекреаційну систему, яка забезпечить матеріальний добробут населення і екологічну безпеку Карпатського краю.

Карпатський регіон володіє багатьма структурними компонентами рекреаційних ресурсів і є рекреаційним регіоном багатопрофільного літнього і зимового, гірсько-спортивного, масового пізнавально-оздоровчого відпочинку та бальнеологічного лікування. Весь регіон Карпат має сприятливі кліматичні умови, а також високий природно-рекреаційний та туристично-курортний потенціал, до якого належать бальнеологічні ресурси (лікувальні мінеральні і термальні води, грязі, озокерит тощо), місцеві види лікарських рослин, ліси, лікувальні кліматичні гірські та передгірські ландшафти у поєднанні з поверхневими водоймами та гірськими потоками, який багато в чому визначає соціально-економічний профіль краю та привабливість його як для українських туристів, так і для іноземців.

Кліматичні умови сприяють використанню туристично-рекреаційних можливостей краю упродовж всього року. В цілому клімат Українських Карпат помірно континентальний, теплий, але його термічні режими і умови зволоження змінюються із висотою у широких межах. Середня кількість днів зі сніговим покривом від 80 (у рівнинній частині) до 120 (в горах), що надзвичайно сприяє розвитку зимових видів спорту. Аналіз температур свідчить, що з квітня по жовтень на території Карпат встановлюється так званий "період комфорту", найбільш сприятливий для відпочинку, протягом якого на курортах використовується кліматотерапія [3,5].

Українська частина Карпат – не тільки один з наймальовничих куточків України, але і найзначніший східноєвропейський оздоровчо-рекреаційний природний об'єкт, зона цінних лісових масивів, котрі відіграють роль потужної водорегулюючої і повітряночистої системи для всієї Європи. Карпати багаті на мінеральні води, в горах зосереджено третину лісових запасів України, тут росте понад 2110 видів квіткових рослин (50% генофонду судинних рослин України), велика кількість цінних дерев і лікарських рослин.

Ландшафтні ресурси. Основою ландшафтних рекреаційних ресурсів є ліси, луки, водні угіддя, рельєф. Висока лісистість, мальовничість ландшафтів, наявність унікальних ділянок «дикої» природи, багатство рослинного і тваринного світу, різноманітність форм рельєфу, значна кількість рік, чистота природних вод визначають особливу цінність ландшафтних рекреаційних ресурсів. Важливою складовою рекреаційних ресурсів є ліси, які забезпечують розвиток лікувальної, оздоровчої, спортивно-туристичної, утилітарної та пізнавальної форм лісової рекреації. Для відпочинку і оздоровлення людей необхідні чисте, багате киснем повітря, тиша, сприятливий мікроклімат, приналежність середовища та інше. Такі умови утворюються в лісових насадженнях, які мають високі санітарно-гігієнічні та естетичні властивості і забезпечують для людини певний фізіологічний комфорт. Не менш важливе значення має позитивний емоційний і психологічний вплив, які одержує людина від спілкування з лісом, з живою природою. Тільки в Закарпатській області ліси займають 694 тис. га, або понад 52% її території.

Серед природних рекреаційних угідь Карпатського регіону чільне місце посідають водні ресурси. Глибокі долини, звивистість русел, швидка течія, нестійкий водний режим, наявність бистрин і перепадів надають особливу своєрідність річкам Карпат (серед найбільших – Дністер, Прут, Черемош, Тиса, Латориця), в основному, вони сприятливі для масового відпочинку, але в той же час існують широкі невикористані можливості для організації індивідуальних туристичних маршрутів та нетрадиційного екстремального туризму.

В Івано-Франківській області сформувались такі рекреаційні райони, як: Косівський, Верховинський, Шешорський, Яремчанський, Микуличинський, Ворохтянський, Осмолодський, Болехівський. Кожен з них своєрідно мальовничий з широкою гамою неповторних природних комплексів.

Геологічні утворення Північної Буковини мають велике пізнавальне та естетичне значення. Серед них виділяються: урочище "Протяте Каміння", печера Довбуша, скелі "Кам'яна Багачка" та "Чорний Діл", дністровські стінки біля сіл Василів та Звенячин. Гірські масиви Буковинських Карпат створюють сприятливі можливості для розвитку альпінізму, гірськолижного, пішогохідного і спортивного кваліфікаційного туризму. Унікальні гіпсові печери "Буковинка-1" та "Буковинка-2" можуть використовуватись для спелеотуризму. Поблизу села Подвірне Новоселицького району знаходиться карстова печера "Попелюшка", яка є третьою за величиною у Європі і добре відома фахівцям та спелеоспортсменам.

Дендрологічні парки та парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва займають значну частку в історико-культурній спадщині кожної із областей Карпатського регіону. Всі вони добре збереглися, частина з них знаходиться в заповідному фонді областей.

Мінералогічні ресурси Карпатського регіону включають велику кількість родовищ мінеральних і термальних вод та лікувальних грязей. З геологічною будовою Карпат пов'язані практично невичерпні запаси лікувальних мінеральних вод найрізноманітнішого хімічного складу, що використовуються для лікування багатьох захворювань. На сьогодні відомо понад 800 родовищ мінеральних вод, значна частина із

яких вже досліджена і потужно використовуються на практиці. В Карпатах відомі всі вісім типів мінеральних вод, що застосовуються сьогодні в бальнеології.

Мінеральні лікувально-столові води є найціннішим видом рекреаційних ресурсів Закарпаття. За кількістю та хімічним складом мінеральних вод Закарпаття займає перше місце в Україні. В області відомо 62 основних родовищ мінеральних вод, які представлені понад 600 джерелами, із них понад 400 вже досліджено.

На базі відомих мінеральних вод типу «Поляна», «Лужанська», «Плосківська», «Шаянська» діють багатопрофільні та вузько спеціалізовані відомі далеко за межами України курортно-рекреаційні комплекси «Карпати», «Поляна», «Синяк», «Сонячне Закарпаття», «Сойми», «Шаян», «Гірська Тиса» та багато інших. В Закарпатті на основі унікальних мінерально-термальних вод інтенсивно почала розвиватися бально-рекреаційна Берегівська зона [5].

У Львівській області в зоні поширення мінеральних неспецифічних вод типу "Нафтуся" розташовані курорти Трускавець, Східниця, Верхньосинеvidненське родовище та близько 40 інших проявів джерел "Нафтусі" із загальними розвіданими та прогнозними ресурсами понад 5000 м³/добу.

В зоні поширення лікувальних розсолів з підвищеним вмістом сульфатів розташований курорт Моршин. Сумарні розвідані та прогнозні ресурси лікувальних розсолів складають понад 600 м³/добу, з яких на даний час використовується лише приблизно 1 м³/добу. На базі мінеральних сульфатних вод функціонують курорти Великий Любін, Немирів, Шкло.

На Львівщині розташоване найбільше в Україні родовище озокериту - Бориславське. Прояви озокериту є також в смт. Стара Сіль. Лікувальні торф'яні грязі Львівщини, представлені Немирівським, Велико-Любінським, Моршинським родовищами та родовищем Шкло із загальними запасами 462 тис. м³, повністю забезпечують теперішні і перспективні потреби функціонування на їх базі санаторно-курортних установ.

Мінеральні води в Івано-Франківській та Чернівецькій областях, представлені водами без специфічних компонентів, особливості яких визначаються основним іонним складом і загальною мінералізацією (від малої до міцної розсолної), а також водами – вуглекислими, бромистими, йодованими, з підвищеною температурою. Всього на території цих областей виявлено понад 100 джерел мінеральної води.

Природно-заповідний фонд та історико-культурна спадщина. Надзвичайно багатим є природно-заповідний фонд Карпатського регіону. Сьогодні він тільки у Львівській області включає: 335 об'єктів загальною площею 112,9 тис. га (5,2% території області) і представлений всіма категоріями заповідності. Найціннішими з них є заповідник "Розточчя", національні природні парки "Яворівський" та "Сколівські Бескиди".

На площі 59 тис. га лісгосподарські заходи здійснює Карпатський біосферний заповідник (КБЗ), який практично повністю репрезентує ландшафтне та біогеографічне різноманіття української частини Карпат. Площу в 27 тис. га займає Національний природний парк «Синевир», понад 5 тис. га належать ландшафтному парку «Стужиця» на Закарпатті. Екосистема КБЗ, до складу якого входять дев'ять відокремлених масивів, які розміщені на висотах від 180 до 2061 метрів над рівнем моря і знаходяться на території декількох районів, віднесена до найцінніших екосистем планети і входить до міжнародної мережі біосферних резервів ЮНЕСКО [5].

Карпатський регіон надзвичайно багатий історико-культурною спадщиною. На базі комплексів історико-культурної та містобудівної спадщини у Львівській області створено 5 заповідників: державні історико-архітектурні заповідники у містах Львові та Жовкві, "Нагуєвичі" в Дрогобицькому районі, "Тустань" у Сколівському районі, державний музей-заповідник "Одеський замок" в Буському районі. На основі збережених архітектурних пам'яток в Старому Селі, Свіржі, Уневі, Золочеві, Підгірцях, Олеську, Жовкві, Крехові створений туристичний маршрут "Золота підкова".

В Закарпатській області є багато привабливих місцевостей для туристів, деякі з них за своєю унікальністю не мають аналогів – географічний "Центр Європи" та Долина нарцисів на території Карпатського біосферного заповідника, озеро Синевир в національному природному парку "Синевир". Старовинні замки займають особливе місце в історії Закарпаття. Більшість замків (Невицький, Середнянський, Квасівський, Хустський, Боржавський, Виноградівський та інші) відносились до феодалних чи лицарських, були великими за розмірами і служили одночасно житлом і фортецею.

На території Івано-Франківської області відомо понад 1490 пам'яток археології, взяті на державний облік. Чільне місце серед них займає Національний заповідник "Давній Галич" площею 6 тис. га. Історико-архітектурний музей "Скит Манявський" – пам'ятка архітектури XVII ст. - знаходиться на території лісового заказника загальнодержавного значення "Урочище "Скит Манявський".

До найцінніших пам'яток Чернівецької області належать середньовічні фортеці, муровані та дерев'яні храми унікального "хатнього" типу, окремі будівлі та їх комплекси. До списку історичних міст і селищ увійшли: Вижниця, Кіцмань, Лужани, Путила, Сторожинець, Усть-Путила, Хотин, Чернівці. Найбільший інтерес в екскурсантів викликає саме обласний центр. Головну увагу привертає старе місто, тут виділяється архітектурний ансамбль Чернівецького національного університету.

В областях Карпатського регіону щорічно проводяться виставки, ярмарки і традиційні фестивалі, які залучають велику кількість людей. Це все стало основою для інтенсивного розвитку «зеленого туризму» в Карпатському регіоні.

Матеріально-технічна база рекреації Карпатського регіону. У сфері санаторно-курортного обслуговування тільки у Львівській області діє 81 санаторій та пансіонат з лікуванням (63,7 % від загальної кількості закладів оздоровлення та відпочинку області). На них припадає 17.6 тис. місць (93,5% від загальної кількості), де у 2010 р. оздоровилось 216,8 тис. осіб.

На сьогодні мережа санаторно-курортних, туристично-рекреаційних та готельних закладів Закарпатської області нараховує 371 об'єкт, де одночасно можливе розміщення понад 20 тис. осіб відпочиваючих. Оздоровчі заклади області нараховують 32 об'єкти, рекреаційні заклади – 106 об'єктів, туристичні заклади – 233 об'єкти. У 2011 році введено в експлуатацію 14 туристичних об'єктів. В області наявні 72 гірськолижні витяги (9 – крісельного типу, 9 – якірного типу та 54 – бугельного типу), 57 з яких діючі, у стадії будівництва знаходяться 4 гірськолижні витяги. Також наявні 28 ратраків та 48 прокатних пунктів гірськолижного спорядження. Велика увага в останні роки приділяється питанням реклами.

На сьогодні в області наявні 17 туристично-інформаційних центрів та одна філія. Протягом 2011 р. в області Центром українсько-угорського регіонального розвитку спільно із Асоціацією сільського туризму області Саболч-Сатмар-Берег в м. Ниредьхаза (Угорщина) реалізовувався транскордонний проект "Управління транскордонними дестинаціями в Закарпатській області та Саболч-Сатмар-Березькому регіоні", результатом якого стало об'єднання 14-ти туристично-інформаційних центрів області у єдину мережу; створено у мережі Інтернет веб-сайт zakarpattourism.info, де розміщується найбільш актуальна інформація про туристичні атракції Закарпаття, туристично-рекреаційні заклади, фестивалі, туристично-інформаційні центри тощо.

В Івано-Франківській області налічується 19 курортно-рекреаційних місцевостей, діє 119 лікувально-оздоровчих закладів. В області сформувались такі рекреаційні райони, як: Косівський, Верховинський, Шешорський, Яремчанський, Микуличинський, Ворохтянський, Осмолодський, Болехівський. Кожен з них своєрідно мальовничий з широкою гамою неповторних природних комплексів.

Сталий розвиток туристично-рекреаційної сфери. Наявний та унікальний природно-ресурсний потенціал Карпатського регіону нині не достатньо використовується для розвитку туристичної індустрії. Більше того, туризм гальмується через погіршення екології, а також будівництво шкідливих і небезпечних підприємств і виробництв. В регіоні туристична сфера не є титульною галуззю економіки, незважаючи на те, що природно-ресурсний потенціал має всі умови для цього, а влада постійно наголошує на цьому.

З урахуванням наявних в Карпатському регіоні природного, економічного, наукового і технічного потенціалу, а також його історичних і географічних особливостей, стратегічна мета перспективного розвитку території полягає в тому, щоб на основі оптимального використання природи, матеріально-технічних, трудових і інтелектуальних ресурсів створити ефективну туристичну систему, яка забезпечить матеріальний добробут населення і екологічну безпеку Карпатського краю.

Розвиток індустрії туризму в Карпатському регіоні та його інтеграція у світовий ринок вимагають вирішення гострих соціально економічних проблем, а саме:

- підвищення рівня життя населення;
- вдосконалення державної та місцевої політики в галузі туризму;
- вдосконалення інфраструктури та управлінської структури туристичної галузі.

При визначенні основних напрямів державної політики в галузі розвитку туризму необхідно брати до уваги її дію на стан навколишнього середовища. При цьому важливим є взаємовплив туризму і стану навколишнього середовища, оскільки туризм може впливати на нього як позитивно, так і негативно, а саме навколишнє середовище може впливати на розвиток туризму. Анкетні опитування іноземних туристів показали, що серед мотивів туристичних подорожей на перший план все більше висувається прагнення людини до спілкування з природою. Привабливі ландшафти, чисте повітря, незабруднена вода у водоймах, просторі пляжі, різноманіття лісових насаджень - все це належить до туристичних ресурсів, які роблять даний регіон привабливим для туристів.

Туризм, охоплюючи широкий спектр видів економічної діяльності, вважається найпотужнішою індустрією світу, яка за обсягами прибутків від експорту випередила такі галузі, як автомобілебудування і хімічна промисловість. Але динамічно і не завжди регульовано розвиваючись, туризм все більше наносить серйозної шкоди природним системам та породжує соціальну напругу. Реальний вплив туризму на довкілля залишається прихованим за рахунок того, що транспортні, а особливо повітряні, перевезення, готельний та ресторанний бізнес сприймаються як окремі сектори сфери послуг, а не як взаємопов'язані компоненти єдиного комплексу, головним завданням якого є задоволення все зростаючих потреб власне туристичної сфери.

В основі рекреаційної політики повинні лежати науково обґрунтовані норми рекреаційного навантаження на природне середовище, в межах яких воно зберігає здатність до самовідновлення. У практичному плані рекреаційне навантаження виражається максимально можливою кількістю осіб, які можуть одночасно перебувати на даній території, не викликаючи деградації природних екосистем.

Нормативи рекреаційного навантаження повинні враховувати природні умови рекреаційних територій (характер рельєфу, механічний склад ґрунтів, лісові території, типи лісу тощо), дотримання яких забезпечило б рівновагу природних екосистем в залежності від інтенсивності впливу і режиму їх використання.

Для того, щоб індустріалізація та урбанізація не завдавали збитків навколишньому середовищу, необхідно при плануванні на регіональному рівні брати до уваги, який вплив на стан навколишнього середовища матимуть темпи росту того або іншого виду діяльності, у тому числі і туризму. План розвитку туризму повинен гармонійно вписуватися в план регіонального розвитку в цілому. За таких умов туризм не тільки не буде погіршувати стан навколишнього середовища, а перетвориться на його захисника.

Зростання значимості туризму та загострення проблем, пов'язаних з його розвитком, змушують говорити про необхідність змін та пошуку нових векторів розвитку. Це стало причиною численних спроб

адаптації головних положень і принципів концепції сталого розвитку до контексту туризму. Слід зазначити, що перша спроба визначення сталого туризму була зроблена ще у 1988 році Світовою Туристичною Організацією (далі в тексті – СТО). Сталый туризм розглядався як напрямок, що веде до управління всіма ресурсами таким чином, що економічні, соціальні й естетичні потреби можуть задовольнятися при одночасному збереженні культурної самобутності, основних екологічних процесів, біологічної різноманітності і систем підтримки життя [2].

Значно поштовхнулися зусилля з розроблення принципів сталого туризму після прийняття “Порядку денного...”. Важливим кроком стало розроблення у 1996 році СТО, Світовою радою з подорожей і туризму та Радою планети Земля власного “Порядку денного на XXI століття у сфері подорожей та індустрії туризму”. Крім цього, протягом 1990-х років була ухвалена ще низка міжнародних документів. Зокрема, Міжнародна конференція з туризму, яка відбулася у Ланшеро (Канарські острови) в 1995 році, ухвалила “Хартію зі сталого туризму”. У квітні 1999 року рішенням Генеральної Асамблеї та Комісії зі сталого розвитку ООН була ухвалена “Міжнародна програма зі сталого розвитку туризму”. У цьому ж році у Сантьяго (Чилі) був ухвалений “Глобальний етичний кодекс туризму”. Все це досить розлогі документи, які так чи інакше розкривають екологічну, економічну та соціальну складову сталого розвитку туризму. “Розвиток туризму, – зазначено у “Хартії зі сталого туризму”, – має бути оснований на критерії сталості. Це означає, що він є екологічно прийнятним на тривалий період часу, економічно життєздатний, а також етично та соціально справедливий і рівноправний щодо місцевих громад”.

Для досягнення цієї мети розвиток туризму в Карпатському регіоні повинен стати державною політикою, спрямованою на те, щоб зробити оцінку існуючих природних туристичних ресурсів, не будувати поблизу них промислових об'єктів; проводити очищення водойм і благоустрій пляжів; створювати заповідники з метою збереження незайманої природи, що є одним з основних туристичних ресурсів; розвивати національні ремесла; сприяти створенню фольклорних ансамблів; проводити фестивалі мистецтва, розраховані на притягнення іноземних туристів; здійснювати реставрацію пам'яток історії, мистецтва й архітектури, музеїв; створювати нові туристичні центри, освоюючи при цьому райони, які раніше вважались непридатними для туризму і відпочинку.

Вплив туризму на гірські екосистеми різниться від континенту до континенту, від країни до країни. Наприклад, великою проблемою Альп та інших європейських гір є засилля приватних котеджів, або, як у нас прийнято говорити, – дачних будинків, які разом з автомобільними під'їздами завдають непоправної шкоди рослинному покриву – важливому природному компоненту гірської екосистеми. Така рекреаційна субурбанізація часто здійснюється безконтрольно, без урахування фізико-географічних властивостей місцевості, гідрологічних особливостей, схильності до ерозії, зсувів, лавин. Постає проблема і т.зв. візуального забруднення, спричиненого спотворенням ландшафтів безладною забудовою. Для Українських Карпат більшу занепокоєність спричиняють готелі, будинки відпочинку, санаторії, табори, які часом, не маючи елементарних очисних споруд, забруднюють гірські річки та сприяють створенню стихійних сміттєзвалищ.

Значної шкоди завдає гірським екосистемам і транспорт. Автомобільні викиди в горах ще більш шкідливі, ніж на рівнині. Причиною тому слугує зменшення вмісту кисню у повітрі з висотою, і відповідно уповільнення процесів окиснення та зростання емісії чадного газу і твердих частинок. Ще складнішою є ситуація в гірських долинах, де розсіювання поллютантів затримується, а взимку, в результаті температурної інверсії, утворюється смог.

Справжньою бідою гір є засмічення. Збереження цілісності оточуючого середовища є важливою передумовою розвитку туризму, оскільки тільки первинна природа приваблює туристів і сприяє їх повноцінному відпочинку. Руїнування оточуючого середовища рано чи пізно приводить до зникнення в регіоні туризму як галузі економіки.

На *індивідуальному* рівні необхідність збереження оточуючого середовища повинна усвідомлюватись кожним відпочиваючим і відповідно буде змінене ставлення до цього середовища.

На *державному* рівні повинен отримати розвиток м'який туризм. Це туризм, який намагається зберегти рівновагу між оточуючим середовищем, відпочинком і економічним відновленням, або між екологією, суспільством і економікою.

Процес нового мислення повинен торкнутися також і осіб, відповідальних за туристичну діяльність, адже, щоб туризм зберігся, завдання цілеспрямованого захисту оточуючого середовища повинні стати важливішими, ніж короточасні інтереси отримання прибутку.

Висновки. Виходячи з економічних реалій сьогодення робити ставку на реанімацію у Карпатському регіоні промислового виробництва навряд чи виправдає себе – при його зростанні погіршуватиметься екологічна ситуація, що значною мірою відлякуватиме як внутрішні, так зовнішні інвестиції. Враховуючи щорічну позитивну динаміку туристичного бізнесу в світі модель «екологічно чистий регіон – більше туристів» набуває нового економічного змісту для місцевого населення. Розвиток туристичного бізнесу в цьому регіоні має стимулювати прогресивні зміни в його економічному житті, збільшувати капіталізацію туристично-рекреаційної галузі та всіх її складових.

Джерела та література:

1. Медяник А. М. Фактори стійкого розвитку підприємств у сегменті міжнародного туризму Карпатського регіону / А. М. Медяник // Науковий вісник Ужгородського університету. Економіка. – 2009. – Вип. 28, Ч. 3. – С. 39-42.

2. Смаль В. Туризм і сталий розвиток / В. Смаль, І. Смаль // Вісник Львівського університету. Серія географічна. – Львів, 2005. – № 32. – С. 163-173.
3. Ткаченко Т.І. Сталий розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу: монографія. 2-е видання - К.: КНТЕУ, 2009. – 463с.
4. Фоменко Н.В. Рекреаційні ресурси та курортологія. Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 312 с.
5. Химинець В.В. Еколого-економічні засади сталого розвитку Закарпаття / В. В. Химинець // монографія: – Ужгород, – 2004. – 212 с.
6. Щурик М. В. Туризм та рекреація як магістральні напрямки використання природно-ресурсного потенціалу карпатського макрорегіону / М. В. Щурик // Інноваційна економіка. – 2011. – №26. – С. 49-53.

Богданова Ж.А.

УДК 657

ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ МЕЖДУНАРОДНЫХ БУХГАЛТЕРСКИХ ОРГАНИЗАЦИЙ И ИХ КЛАССИФИКАЦИЯ

***Аннотация.** Бухгалтерское дело становится международным, и его результаты должны быть понятны широкому кругу пользователей, что требует координации и общественного регулирования бухгалтерского учета, расширения и углубления знаний, обмена опытом и осуществления другого общего вида деятельности. Поэтому возникает необходимость объединения бухгалтеров и аудиторов в добровольные общественные организации и ассоциации, которые получили названия Международные бухгалтерские организации.*

Рассмотрена роль Международных бухгалтерских организаций в системе Международных организаций, проанализированы сферы деятельности международных бухгалтерских организаций, приведена их классификация.

***Ключевые слова:** бухгалтерский учет, международные организации, международные бухгалтерские организации, классификация*

***Анотація.** Бухгалтерська справа стає міжнародною, і її результати мають бути зрозумілі широкому колу користувачів, що вимагає координації і громадського регулювання бухгалтерського обліку, розширення і поглиблення знань, обміну досвідом і здійснення іншого загального вигляду діяльності. Тому виникає необхідність об'єднання бухгалтерів і аудиторів в добровільні громадські організації і асоціації, які дістали назви Міжнародні бухгалтерські організації.*

Розглянута роль Міжнародних бухгалтерських організацій в системі Міжнародних організацій, проаналізовані сфери діяльності міжнародних бухгалтерських організацій, приведена їх класифікація.

***Ключові слова:** бухгалтерський облік, міжнародні організації, міжнародні бухгалтерські організації, класифікація*

***Summary.** In connection with creation of multinational corporations and development of the systems of corporate management there is a necessity for the unitization of the systems of record-keeping and financial reporting in different countries. Accounting becomes international, and his results must be clear to the wide circle of users, that requires co-ordination and public adjusting of record-keeping, expansion and deepening of knowledge, exchange by experience and realizations of other general view of activity. Therefore there is a necessity of association of accountants and public accountants unite in voluntarily public organizations and associations which got the names International book-keeping organizations*

International book-keeping organizations behave to international organizations which engage in the questions of standardization of account and accounting.

Consequently, to date International book-keeping organizations exist for the assistance of development of economic science and introduction in practice of economic activity of enterprises and organizations of new forms and methods of record-keeping, principles of organization of economic analysis, answering the requirements of modern level of development of production and management.

The role of International book - keeping organizations is considered in the system of International organizations, the spheres of activity of international book - keeping organizations are analysed, resulted them classification.

***Keywords:** record-keeping, international organizations, international book-keeping organizations, classification*

Мировая экономика является преимущественно рыночной системой и развивается по законам рынка. Однако она не представляет собой однородного единства. В систему мировой экономики входят государства с разными укладами хозяйства. В этих условиях осуществляются мировые интеграционные процессы, эффективность развития международных экономических отношений в рамках интеграции в мировую экономическую систему зависит от согласования действий, как с другими странами, так и с их объединениями через систему международных организаций. Экономика любой страны, не является закрытой или замкнутой системой. От того как налажено международное сотрудничество зависит экономическое положение в государстве. В настоящее время сосуществование и сотрудничество государств реализуется средствами нового механизма, сбалансированное действие которого обеспечивается именно международными организациями [3, с. 15].

В связи с созданием транснациональных корпораций и развитием систем корпоративного управления возникает необходимость в унификации систем бухгалтерского учета и финансовой отчетности в разных